

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 10(43)

1991 m. gegužė

Trečiasis politinių kalinių ir tremtinių suvažiavimas

Gegužės 4 d. Vytauto Didžiojo karo musiejuje ējo ir ējo žmonės pareikšti paskutinę pagarbą buvusiui Nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministrui Juozui Urbšiu. Garbės sargyboje - velionio, buvusio politinio kalinio, gulagų broliai ir seserys - Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos atstovai. Jie amžinai atsiveikino su lietuvių tautos patriarchu, didelės ištvermės ir tvirtybės žmonumi, lemtingų istorinių įvykių liudininku. Amžinosis jam ramybės krauju aplaistytose Lietuvos žemėje!

Atsiveikinė tylus ir susikaupę Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių delegatai rinkosi į Vytauto Didžiojo universiteto salę - į Trečiąjį savo sajungos suvažiavimą. Tulos minute pagerbės Juozo Urbšio atminimą, suvažiavimas pradeda darbą.

Po trumpų ir konkrečių pasiskymų išryskėjo visiškai vieniga nuomonė dėl pošiūrio į (TSKP) LKP bei neokomunistinių organizacijų išpuolius prieš Lietuvos nepriklausomybę, Parlamentą, Vy-

riausybę. Tai ne opositionieriai - tai okupantai ir jų kolaborantai, besidangstę tautos vienybės ir teisingumo šukais - pabrėžė kalbėjusieji. Mes privalone laiku ir drąsai jiems priminti - išeikite iš Lietuvos, mes norime patys tarkyti savo ateiti, be jūsų "forumų", "omonų" ir "filosofinių genių".

Politinių kalinių bei tremtinių sajungos darbą apžvelgė organizacijos presidentas Balys Gajauskas, finansinę organizacijos padėtį apibūdino tarybos narys Liudas Bulbulis, revisinės komisijos pirminkė Antanina Garmutė. Apie darbą su istorine dokumentika bei tautos istorinės atminties išsaugojimą kalbėjo Sajungos Istorijos grupės koordinatorė Dalia Kuodytė. "Tremtinio" laikraščio ir tremtinių atsiminimų leidybos problemas kėlė redaktoriė Vanda Poderytė, apie pykustas ir numatomas ekspedicijas palaikams pervežti papasakojo išvykų koordinatorius tarybos narys Vytautas Putna. Suvažiavime apie miestų bei rajontinių skyrių veiklą papasakojo jų pirmintinkai bei

igalioti asmenys.

Delegatai apsvarstė Sajungos pavadinimą ir vienbalsiai (vienam susileikus) nutarė organizaciją vadinti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga.

Suvažiavimas padarė organizacijos įstatų pakeitimus ir naujaus nariais papildė Sajungos tarybą. Jos pirminkiu vienbalsiai buvo nutarta palikti Antaną Lukšą.

Po suvažiavimo daugumas politinių kalinių ir tremtinių nuskubėjo į Vinių - Vingio parke įvyks Atgimimo Sajūdžio Diysis mitingas. "Sveikas Sajūdis! Atejome pasiurti", - nuskambėjo Parlamento ir Vyriausybės vyrų šešicai. Jiems širdimis ir plojimais pritarė daugiaukstančių minia. "Lands-ber-gis! Lie-tu-val!" - skandavo žmonės.

Lietuvos politiniai kaliniai ir tremtiniai drauge su visais Lietuvos žmonėmis atėjo dar kartą pareikšti pasauliui - mes norime būti laisvi ir nepriklausomi, pritariame Lietuvos Parlamento ir Vyriausybės politikai.

Vanda PODERYTĖ

Suvažiavimo akimirkos

Antaninos GARMUTĖS nuotraukos

Ar apginsime nepriklausomybę?

Jurgis OKSAS

Pasibaigę kelionė, su kuria buvo siejama bene daugiausia Lietuvos vilčių. Vytautas Landsbergis gržo iš oficialaus vizito šalyje, kurios pozicija lemia pasaulio politiką. Svarbiausias vizito tikslas buvo gauti tam tikras galimiausias pasaulio valstybės garantijas, jog jie ne vien simboliniai pareiškimai, o konkretūs politiniai veiksmių parems mūsų galutinį siekį - apginti ir itvirtinti Nepriklausomybę.

Išvykdamas iš Vilniaus, gegužės 4

dienos šimtatiukstantiniame mitinge Vingio parke V. Landsbergis pranešė apie grupės įtakingų kongresmenų pasiūlytą rezoliuciją suaktyvinti JAV politinę ir ekonominę pagalbą Baltijos šalims - nedelsiant pripažinti šių šalių Nepriklausomybę de facto, pakelti mūsų atstovybę Vašingtone į ambasados ranga, suteikti kreditus socializmo muniokoto šalies užlio atkūrimui.

(Nukelta į 2 psl.)

Mitingas Vingio parke, Vilniuje

Algirdo KAIRIO nuotrauka

Trečiojo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos suvažiavimo, įvykio gegužės 4 d. Kaune, rezoliucijos

1. Dėl Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos veiklos pagrindinių principų

Suvažiavimo delegatai pareiškia: Laiktarpiai po antrojo mūsų organizacijos suvažiavimo Lietuvoje iš esmės pasiekė politinė padėtis - buvo paskelbtas 1990 m. Kovo 11-osios Aktas, kurio pagrindiniams principui - Nepriklausomai demokratinei Lietuvos Respublikai pritarė Lietuvos gyventojai 1991 m. vasario 9 d. plebiscitu.

Todėl ir mūsų programiniuose dokumentuose išvirkintama nuostata, kad Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga dėl atkurtos Nepriklausomos demokratikos Lietuvos Respublikos labui, teisinėmis priemonėmis priešinės bet kurio autoritarinio režimo išvirktimui Lietuvoje, sieks, kad būtų visiškai panaikintos bolševikinio ir naciunio genocido bei komunistinio režimo pasekmės ir atstatyta istorinė tėvynė.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga sieks, kad būtų visiškai atstatytos nukentėjusios komunistinės okupacijos metais asmenų tragiškės, kad būtų kompensuota joms padaryta moralinė ir materialinė žala iš SSSR biudžeto ir gražintas turtas įstatymo nuostata tvarka. Taip pat sieks visiško Lietuvos Respublikos nepriklausomybės išvirkimimo, kuo skubiausiai okupacijos SSSR kariuomenės išvedimo, genocido prieš lietuvių tautą vykdytojų išvardijimo ir teisimo.

Mes susirūpinė kairiųjų opozicijos jėgų suaktyvėjimu, kuris sutampa su priešiškiu Lietuvai jėgų ir okupacinės kariuomenės smurto veiksmais bei teisinių normų nepaisymu. Jų organizuotų stetis forumų suprantame kaip buvusių LTSR veikėjų siekių

revanšo ir Nepriklausomybės idėjos diskreditavimą.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga atsiriboja nuo politinių kalinių ir tremtinių, dalyvaujančių šioje neokomunistų organizuotoje veikloje.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Trečiojo suvažiavimo delegatai kreipiasi į Nepriklausomos Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą ir sunuoskauda pastebi, kad nuo Nepriklausomybės atkūrimo paskelbimo dienos Prokuratūra neiškėlė nei vienos bylos raudonojo genocido organizatoriams ir vykdytojams, o daugeliui jų tebemokamos personalinės pensijos... Po nauju pavadinimu pasisilėpė ir Lietuvos komunistų partija, su visu iš taip prisipleštu turtu, o kita jos dalis - LKP (TSKP) siepliai už sovietinių tankų, smurto užgrobtuose pastatavo. Tautos išdavikams - Niurnbergo procesą!

Kviečiame visus Lietuvos piliecius vienytis, kad niekas daugiau nepajėgęs iš mūsų atimti Tėvynės.

2. Dėl buvusių ir esamų komunistinių organizacijų Lietuvos Respublikoje veiklos įvertinimo

Ivertindami buvusių ir esamų komunistinių organizacijų veiklą okupuotoje Lietuvos, manome, kad:

1. Visų buvusių ir esamų komunistinių organizacijų veikla buvo kolerantinė;

2. Šių organizacijų veikla turi būti teisės išvertinta, o nuočiaus atskirų narių nusikalstamus, jie turi būti perduoti teismui.

3. Buvei šių organizacijų vaduojantys nomenklaturiniai darbuotojai Lietuvos valstybės atkūrimo lai-

kotarpiai negali užimti Respublikoje atsakingų pareigų jvairaus lygio valdymo struktūrose.

4. Visas šių organizacijų dispozicijoje buvęs turtas turi būti perduotas valstybės nuosavybę.

Prašome Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą parengti ir priimti įstatymą, leidžiančius igyvendinti šią rezoliuciją.

3. Dėl tilkybos ir dorovės motyvų

Lietuva - katalikų kraštas. Ilgus šimtmiečius katalikų Bažnyčia kūrė ir globojo Lietuvos mokydą, ugdė dorus valstybės piliečius, gilius savo kraisto patriotus. Prievertinė mokyklų ateizacija bolševizmo metais padarė tautos dvasią milžiniška neatlyginimą žalą.

Simtų tūkstančių gyvų žūvusių rezistentų, politinių kalinių bei tremtinių vardu reikalaujame nuo naujuojų mokslo metų visose lietuviškose mokyklose įvesti privalamos tilkybos arba dorovės pamokas.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos pareiškimas

Mes, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos delegatai, savo likimais patyre bolševikinių terorą ir genocidą, susirinkę į III suvažiavimą 1991 metų gegužės 4 dieną

Kaune, reiškiamė gilią užuojaudantį ir solidarumą broliškai Arménijos tautai, kurios žmonės vėl žudo nusikalstama Sovietų Sajungos kariauna.

Ar apginsime nepriklausomybę?

(Aitkelia iš 1 psl.)

Tiesa, neabejotino kongresmenų simpatijos Lietuvai V. Landsbergis nesiejo su oficialiaja, visu pirma pragmatine JAV vyriausybės politika. Tačiau buvo tikimasi, jog vizito metu Vašingtono administracija aikškiai ir tvirtčiau pareikštė savo poziciją Baltijos šalių atžvilgiu.

Ar pavyko pasiekti tuos tikslus, kuriuos buvo užsibrėžę trijų Baltijos šalių lyderiai kelionėje į Vašingtoną?

Atsakant į šį klausimą, reikėtų supvoki, kad supervalstybės, kuriančios pasaulio politiką, negali daryti staigūnų šuolių. Praėjusiai metais Gorbo sukelta euforia paliko tam tikrų pėdsakų ir eilinių amerikiečių sąmonėje, ir vyriausybės politikoje. Tiesa, tragedijos sasausio įvykių sukrėtė Ameriką ir sudavė Gorbio prestižui triukinianti smūgį. Tačiau išliko amerikiečių viltis, jog sovietų lyderis, išsivadavęs iš praežūtingos juodųjų reakcijos jėgų itakos, gali sugrįžti į demokratijos kelį. Šią viltį susitiprino M. Gorbačiovo-B. Jelcino kompromisinis susitarimas ir aktyvi E. Ševardnadze'jaiga JAV valdymo siuksniams. Jo diplomatinis vizitas, matyt, neatsitiktinai sutapo su Baltijos lyderių kelione.

Tačiau, nepaisant tam tikro santurumo ir galbūt per lėto reagavimo, JAV vyriausybės politika Baktijos šalių atžvilgiu pastebimai keičiasi. Tai išryškėjo ir aukščiausio lygio oficialiaiame Dž. Bušo-Dž. Belkerio susitikime su Bal-

tijos valstybių vadovais, kur daugiausia buvo kalbama apie Nepriklausomybės atstatymą šiose valstybėse ir JAV paramą tam procesui, o ne apie sovietų ir Gorbio problemą. Prezidentas Dž. Bušas pažadėjo paremti Baltijos šalių Nepriklausomybės klausimą, kai susitiks su M. Gorbačiovu. Baktijos šalių amerikiečių pareiškimuose jau aikškai išskiriamos iš Sovietų Sąjungos kaip nepriklausomos valstybės. Apie tai kalba ir oficialus aukščio rango JAV vyriausybės narių vizitas Lietuvoje bei ketinimas atidaryti Vilniuje Amerikos informacijos biurą. Nuo padoraus sovietų elgesio Baktijos valstybėse priklausa ir amerikiečių kreditai pirkti grūdams, kuriais taip suinteresuota baudaujančio socializmo tėvynės vadovybė. Kreditų šildymams trimis etapais vertė sovietus galvoti apie savo veiksmų pasekmės.

Ar užteks tokios santūrios JAV administracijos pozicijos neutralizuoti sovietų ketinimus karine jėga pamaugti Baltijos šalių Nepriklausomybę? Tai pamatysime artimiausiu laiku. Karinė imperijos mašina eskauso savo provokacijas Lietuvos. Tai vertė galvoti apie vis didžiausią kario perversmo grėsmę. Žvaniantiesiems ginklais okupantams aktyviai talkininkauja vietinė penkoji kolona - įvairaus plauko komunistai ir gaujos KGB šnipai. Apginti Nepriklausomybę gali tik tautos ryžtas, susitelkimas ir Visagilio Dievo globa.

1991 05 19

Šeštadienį, balandžio 28 dieną Tauragėje vietiniai įvairaus plauko komunistai, pasiskaitė naujomis demokratų darbiečių plunksnomis, suorganizavo septynlų Žemaitijos rajonų komunistų sąjėki. Iš nauja provincijos "Ateities forumą" personalinėmis "Volgomis" išstaigingais autobusais sulėkė raudonosios nomenklatūros žiedas iš Telšių, Raseinių, Klaipėdos bei kitų Žemaitijos kampelių. Įmitusių nomenklaturininkų sueigą savo apsilankymu pagerbė beveik pilno sąstato lietuviškosios partokratijos elitas - A. Brazauskas, J.V. Paleckis, V. Bezzozovas, M. Staklevičius, net paštaruoju metu gerokai pritiles liaudies rašytojas, po-kario kovų prieš buržuazinius nacionalistus veterans Vytautas Petkevičius.

Partijos bosus iš sostinės atlydejo nemažas profesionalių smogikų būrys. Arvažiavo ir Klaipėdos bei Vilniaus įdinistvininkai. Jie plečė iš žmonių ir draskė plakatus, nepritariantius naujo sukirpimo komunistų politikai, ir kito kais būdais dare savo tvarą. To margo, ižlaus ir nėškinimo sambūrio tikruosių tikslus akivaizdžiai parodė naktinis juodvarnių žygis. Tą naktį įnirtę žalėviukai apipylė dažais neseniai atstatytą, stalinizmo metais nugarautą ir išknekitą, Šaulių sajungos įkūrėjo, tauraus lietuvio Vlado Putvinisko paminklą.

Sajėkio organizatoriai vardu ir titulu skambesių bei oratorinio meno įstaiga aikškiai siekė pribloksti ir apkvaliinti dorus Tauragės žmones bei įkvėpti juodosioms vietinių kolaborantu jėgoms naujo įžūlumo ir pasitelejimo savimi. Oratoriai, negaliédami skambią žodžių, nėškinimų gyre didžių politiką Algirdą Išmintingąjį, kuriam visoki landsbergiai ir čepačiai neleidžia išgelbėti Lietuvos. Jie veidmainiškai kvietė tautą vienyti su komunistais, kad šie vėl galėtų pajungti Lietuvą išganingajai Kremliaus valiai.

Komunistinių vadeivų gastos po rajonus ir atvira ar užmaskuota agitacija prieš demokratinę Lietuvos

Juodvarnių sąjėkis Tauragėje

perversmui, reikia vienyti visus, kam brangi Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę, ir duoti išdavikams deramą atkirtį. Reikia viešai demaskuoti juodus kolaborantų praeities darbus ir neleisti toliau užtinti vadovaujančių postų įvairose valdžiose, visuomenės bei ūkio struktūrose. Tai turi daryti ne vyriausybės iš viršaus atsiusti valdininkai, o patys miestų ir rajonų žmonės kiekvienoje įmonėje, įstaigoje, organizacijoje ar šukyje. Reikia priversti Lietuvos prokuratūrą ir teismus pagaliau vykdyti savo tiesiogines pareigas. Visi, padėję okupantams pavergti mūsų Tėvynę, skundę, kankinę ir žudę Lietuvos žmones, turi sulaukti teisingo tautos teismo ir rūstaus atpildo.

O laisvę ir Nepriklausomybę turime būti pasirengę apginti, jei reikės, net savo gyvybės kaina. Šiam tikslui visi kas galime turime telktis į Krašto apsaugos savanorių bei Šaulių būrius. Jei mes būsime vieningi ir tvirtai pasiryžę apginti savo teises ir savo laisvę, mums nebaisus joks, net pat galinėjusias priešas. Nuo naujos vergijos ir Šetono žabangų mūsų žemę apgins galinga Švč. Mergelės Marijos globa.

Gediminas KATINAS
TAURAGĖ

Buvę arčius kolaborantai - kompartijos funkcionieriai ir KGB šnipai nesitraukia iš Nepriklausomos Lietuvos viešojo gyvenimo. Jie tebejaudia plačiai išskerjosių imperijos struktūrų parama ir aktyviai skverbias i visas naujojo Lietuvos gyvenimo sritis. Ypatingai daug uolių okupantų talkininkų, bolševizmo metais padėjusių vykdyti Lietuvos dvasinį genocidą, tebera švietimo ir kultūros sféroje. Tai grėsminges pavojus ateities Lietuvai, nes ši juodų žmonių rankose - mūsų jauniosios kartos likimas. Reikia sutelkti, rytingą visuomenės ir vyriausybės pastangų, kad kuo skubiau būtų nuteikta šių Šetono jėgų pragažtinga veikla.

Spausdinamie pilnus nerimo Kauno visuomeninių organizacijų bei politinių partijų signifikas dėl kompartijos velkėjós I. Leliūgienės velklos, praeityje pasižymėjusios tam siais darbais ir iki šiol tebevadovančiamos Palemono vidurinės mokyklos.

Lietuvos užsienio reikalų ministrui Lietuvos kultūros ir švietimo ministrui Kauno kultūros ir švietimo skyriaus vedėjui

Pritariame Kauno politinių kalinių "Klubo 58" kreipimuisi dėl Palemono vid. mokyklos direktorės I. Leliūgienės komandiruotės į JAV socialinės pedagogikos asociacijos konferenciją. Mūsų nuomone, gėda Lietuvai, jei direktore - buvusi arži komunistė ir ateistė, kuri ne tik anksčiau, bet ir dabar persekioja jai nepatinkančius mokinius ir mokytojus, atstovauja mūsų valstybė užsienyje. Be to, neaišku, ar ji nebus įtraukta į TSRS pedagogų delegaciją, nes ši JAV asociacija bendrauja su analogiška organizacija Tarybų Sąjungoje, o tiesioginių ryšių su Lietuva neturi.

Jei nėra galimybų uždrausti I. Leliūgenės velklos, reikia ištraukti iš Lietuvos valstybės pamaštis.

Potvynis buvę labai didelis. Pirmasis aukščias buvo apsemtas beveik iki lubų. Mano kamera buvo trečiamo aukštė, į kalėjimo vartų pusę. Nors kameros langas buvo užmūrytas, bet mes, vienas kitą pakeldami, žiurėdavome pro langą, o tai buvo griežtai draudžiamas. Pro langą pats mačiau, kaip kalėjimo tarnautojai su vartimis įpaukldavo pro vartus į kalėjimo kiemu. Visa tai buvo naktį, o prasitus matėme net ant kalėjimo stogo vaikščiojančius kalėjimo tarnautojus. Kilo didelis triukšmas.

Kalėjimo kieme, tarnybinėse patalpose vandens buvo iki pirmojo aukščio langų viršaus. Potvynio metu mes dvi paras neįgavome valgyti. Tik antros dienos vėlė vakarą atneše kažkokios pasmirodusios kropūstų sriubos, o duonos davinių dave tik trečios dienos pavakare. Kalėjime skrido gandai, kad rūsiuose ir pirmojo aukščio kamerose paskendo daug žmonių, bet šitai tikrai

1991 m. gegužės mėn. "Tremtinis" Nr. 9 (42) spausdinamas Pr. Veverskio straipsnis "Apie generolus". Jame šiek tiek nigrinėjama LLA ir VLK'ko santiukų problema ir konkretiai gen. M. Pečiulionio vaidmuo. Remdamasi LLA Telšių apygardos žvalgybos viršininko L. Vilutės atsiminimais, norėčiau paryškinti, kai kuriuos šios problemas momentus.

Straipsnyje rašoma, kad būtent L. Vilutis atvedė gen. M. Pečiulionių į LLA štabą.

Telšių apygardos LLA "Vanagu" štabas tuo metu buvo Platelių miške. Čia 1944 m. rugpjūčio mėn. į pasirodė gen. M. Pečiulionis (VLK'ko tuometis) į L. Vilutės kabinetą. L. Vilutis, patyręs, kad gen. M. Pečiulionis nesitraukia į Vakarus, kalbino į stotį į LLA gretas. Organizacijai jis buvo reikalangas kaip patirtų turintis karys, be to, turėjo generolo laipsnį, tai tada buvo ypač svarbu.

L. Vilutės pasakojimas paneigia minti, kad VLK'as įgaliojė gen. M. Pečiulionį suvienyti ir vadovauti kariņams pajėgoms, liekančioms Lietuvos.

Dėmesio, kolaborantai!

Siusti į užsienį komandiruotensu komunistų partijos "palaiminimui" direktoriaus kėdėj pasodintą rajomo darbuotojų I. Apalainienė-Leliūgiene negalima.

"Klubo 58" 22 politkalinių

Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui

Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministrui

Kauno m. kultūros ir švietimo skyriaus vedėjui

Kreipiamės į Jus, prašydami atkreipti dėmesį į tai, kad negalima komandiruoti Kauno m. Palemono vid. mokyklos direktorę I. Leliūgiene į užsienį - negalima leisti, kad Lietuvos pedagogams užsienyje atstovauti susikompromituotė partokratai, neturintys nei pedagogų, nei tėvų pasitikėjimo.

Lietuvos laisvės lygos taryba
V. Sustauskas

Lietuvos Šaulių sajunga

A. Caplikas

Lietuvos politkalinių į tremtinų sajunga

A. Lukša

Politkalinių "Klubas 58"

S. Pancerna

Sajūdžio įgaliotinių susirinkimas

A. Urbonas

Lietuvių jaunimo bendriją "Lituanica"

G. Bukauskas

Lietuvių tautininkų sajunga

Z. Skirkus

Kauno darbininkų sajunga

D. Jonaitis

Lietuvos demokratų sajungos

Kauno skyrius

J. Černiauskas

Lietuvos krikščionių demokratų partijos Kauno skyrius

J. Matusevičius

LTJS "Jaunoji Lietuva"

S. Buškevičius

PO TO, KAI RASEMĘ

Tada buvau Kauno kalėjime

patvirtinti negaliu. Maistą mums išnešiodavo tie patys kalinių, ir mes jų klausinėjome, kiek žmonių žuvo. Jie sakė, kad vienas prigėrė karceryje, du žuvė evakuojami iš pirmo aukšto. Kalinius iš apatinė aukštų atkėlė į viršutinius. I mūsų kamero taip pat.

Nes gaves žinių, kad būtų daug žmonių žuvę. Be to, kalėjime veikė sienų telegrafas, per kuri taip pat nebuvo žinių apie žuvimą.

Po potvynio mus vertė tvarkytį pirmajį aukštą į kiemą. Ten susitikome ir su kitų kamerų kalinių.

Pirmame teisme manės nenuteisė, buvau gražintas į kamerą ir dar pušantro mėnesio išbuvau Kauno kalėjime.

Pijus KRUŠINSKAS

Ne tik apie generolus

jo vietą buvo numatytais I. Žulys-Ruginis. I štabo posėdį atvyko apie 50 kalinių, perskaitė savo parengtą įsakymą apie vadovybės pakeitimą, išdėstė savo samprotavimus. Buvo parangtas tikras perversmas. Situacija išgelbėjo būtent gen. M. Pečiulionis. Jis pasakė kalbą, kurioje patvirtino savo nusistatymą dirbtų organizacijos, kuriai vadovauja K. Veverskis, aukštai įvertino jo, kaip organizatoriaus ir vadovo, sugebėjimus ir pakvietė būti vieningais tokiu sunkiu Tėvynėi metu.

Tai padarė įspūdį, ir perversmas nevyko.

Siame štabo posėdje buvo konstatuota, kad VLK'as naikinamas ir būtina sukurti organą, kuris vienytu visas politines ir karines pajegas kovai. Taip buvo sukurtas Lietuvos Gynimo komitetas. I šį komitetą buvo įtrauktas ir gen. M. Pečiulionis.

Taigi sunku pasakyti apie generolo tolesnę veiklą, jo vaidmenį organizacijoje, tačiau kalbėti apie jį kaip apie VLK'o astovą, matyt, netenkā. Dalia KUODYTĖ

1991 m. gegužė

TREMTINYS

3

Gavęs laukraščius, tarp jų ir "Tremtinį", netikėtai pamačiau dvi Vorkutos nuotraukas. O Vorkuta šiandien garsi. Pamatę šachtos Nr. 9-10 lagerio nuotrauką, pažinau baraką Nr. 11, valgyklą su laipteliais, o iš kitos pusės tuo centriniu keliu ambulatoriją. Nuotrauka padaryta gerai, viskas aišku. Išskojau straipsnio, aprašymo apie lagerį, bet jo nebuvu. Todėl nutariau parasyti, kaip aš ten patekau.

Buvau atvežtas į Vorkutos "perresliką" (kalinių paskirstymo bazę) 1945 m. birželio 17 d. iš Kauno kalėjimo. Aš, mano bendrabiylis Stasys Sakalauskas ir daugelis lietuvių pateko į 3-osios ir 4-osios šachtos lagerį. Beveik ketverius metus ir dirbo 4-ojoje šachte. 1949m. balandžio 12d. lagerio viršininkas Lokietekis pradėjo rengti kalinius į etapą. Tuo metu už poliarės žiema savo pusės metų nakties teises jau buvo pradėjusi atiduoti dieinos šviesai. Vis ryškiai horizonte ėmė rodyti saulė, kuri vasarą beveik visai nenuileisdavo. Keista, kai šviesu dieną ir naktį.

Rinko iš barakų kalinius pagal straipsnius 58⁸ ir 58¹¹, kurių bylose buvo minima partizaninė veikla, dalyvavimas LLA, "Laisvės kovoje" ar pan. Rinko ir ukrainiečius, Banderos gvardijos karius, kovoju sius už laisvą Ukrainą. I šį etapą pateko ir lenkų čekų vengrų.

Lageris buvo vagiu, recidyvistų ir banditų. Visas lagerio vidaus gyvenimas buvo jų rankose. Ką tik iš drabužių geresnio turėjome ar iš siuntinių, privilegiuotieji vagys atėmė iš mūsų, primesdami mums savo suplyšusias vatinės uniformas. Vaikščiojomė visai nusilpė iš bado ir nuo požeminių darbų. Drabužiai, ta vadinamoji "Šimtasiūlės uniforma", per kone ketverius metus buvo anglėti, apiplyše, kabaničiomis nuplyšiomi "vėliavėlėmis" "papuošti". Apstaudavome "čiunėmis" iš suplyšusių šimtasiūlės rankovių ir iš senų kamerculų, apsirašioje virvėmis. "Čiunės" mums buvo vletoj kariošu,

kad neįslaptų šachtose kojos. Tokiai "puošnialais" rūbais išeidavome ir iš barakų. Surikiavę prižiūrėtojai atvedė mus į specialų lagerį "Būrą" - lagerio kalėjimą ir jo zoną. Čia man teko jau ir anksčiau pabuvoti. Patekės už drausmės pažeidimus, gaudavai 300 g duonos ir puodelį vandens per para.

Lietuviai šiam etapė buvo dauguma, tad ir kalba buvo kone lietuviška. Tarpusavyje kalbėjomės savo suprantama kalba dar ir dėl to, kad kitataucių mūsų nesuprastų. Jaudinomės ir bijojome, kad mūsų neišskirtų. Buvome jau per daugelį metų

nueiti pėšiomis apie 20 kilometrų iš II rajono iki gyvenvietės į Režlagą. Ten ir buvo šachtų susivienijimas Nr. 11 pačioje gyvenvietėje. Šalia teko Vorkutos upė. Tada kalbėjo, kad čia suvežta apie pusę milijono kalinių.

Kalinių etapas pamažu slinko į minėtą šachtą Nr. 9-10 lagerį. Tai buvo "katorgos" režimo lageris. Ta dieną buvo didelis šaltis ir smarkiai pustė. Ėjome priešais pūgą, visur dižiausios pusnys. Eidami pustomu nešvaikštintu taku, turėjome nelengvai skintis kelią, o pūgos sūkuriai tiesiog vertė iš kojų. Pavargome, o senieji

polisis sušalusiam! Šiaip taip pasiekę lagerį, dauguma kalinių tada pateko į lagerio ligoninę. Tokiomis užpoliarės žiemos sąlygomis užpustytu tundros keliu priejome Vorkutos miesto pakraščio barakus. Dabar ten Komso-molskaja gatvė. Tada mieste buvo tik kelios gatvės ir išmétymo lagerio barakai, vietinės valdžios valdybos "upravėnijos". Prie vienos iš jų mūsų kalinių kolona buvo sustabdita. Matyt, pasitarita, ką su mumis toliau daryti. Po to toliau ējome Komso-molskaja gatvę, priejome miesto pakraštį, dušų pavilioną ir šachtą Nr. 1, "Kapitalnoje". Tas

skyriés nuo šio. Vagių lageriuose laktančių šunų aplinkui niekada nematėme. O čia jau iš pirmo žvilgsnio patamatėme visai ką kita. Iš kairės pusės buvo šachtos Nr. 11 lageris, o šalia teko Vorkutos upė. Kitoje upės pusėje, šlaite, ant upės kranto stūksojo kelios komių jurtos ir ilgas, kaip šiandien prisimenu, tvartas. Ten vietiniai gyventojai laikė keletą arklių ir elnių. Per upė įėjo geležinkelio tiltas, kuriuo traukiniai veždavo angli iš šachtos Nr. 8, "Rudniku" vadintamas. Iš miesto per tiltą įėjo tušti vagonai arba su šachtų įranga, miško medžiai. Mat čia medžiai neauga, medieną statybos ir šachtoms reikėjo vežti iš taigos.

Pagaliau pasiekėme lagerio vartus. Netoli vartų, iš dešinės pusės buvo didžiulis kalnas, tai išvežtoji "paroda" - anglies balastas iš šachtos. Prasidėjo kalinių priėmimo "ceremonija". Perėjome medicininę komisiją, prisisiu-vome numerius. Mano numeris buvo IM-811.

I šachtą Nr. 9-10 barakus etapu atėjome šie kalinių lietuvių, kuriuos prisimenu: Antanas Garšva, trys broliai Gogiai, Stasys Sakalauskas, Kazys Damaševičius, Pranas Veliuonis, Valentinas Savickas, Mečys Liutkevičius ir kiti. Radome ten jau senus, "katorgos" bausmę atliekančius: gydytojus Garšmą, Skulsčių, Šatą, anglakasius Klemensą Šovą, Stasį Citvarą, Juozą Lukoševičių ir kt. Vėliau etapais atvyko iš Lietuvos kalėjimų Vladas Kneižys, Jonas Tarankus, Antanas Songaila, Jonas Domanauskas ir kiti, kurių pa-vardžių jau nebeprisimenu. Tuomet Vorkutoje buvo užplanuotos didelės statybos, maždaug 90 kilometrų kvadratu, jungiant "Halmer-Ju" ir "Jung-Agos" šachtas. Visur buvo statomas šachtos, gyvenvietės, elektrinės, ir pats Vorkutos miestas, pastatytas kalinių jėgomis už duonos "pailę", "garbušką" vadinama, ir už sriubos "balandos" kaušą.

Mečys LIUTKEVIČIUS

Vorkutos upė ir geležinkelio tiltas

apsipratę, tarsi viena šeima. Dauguma, kurie išliko gyvi nuo pirmųjų metų, jau buvo nutole nuo pagrindinio "vėžio"-bado. Dauguma susirašinėjo su namiškiais ir gaudavo siuntinius. Ta dieną į etapą parengė, kaip tada kalbėjo, apie 500 kalinių. Iš abiejų pusų ir iš galo sustatė stipriai saugančią NKVD karių sargybą su automatais ir vilkinių šunimis. Po "saugumo" ritu, "Sag na levo..." ir komando "kolona pirmyn" pajudėjome. Turėjome

pradėjo atsilikti nuo kolonos. Sargyba su vilkšniais ragino vis greičiau ir greičiau. Pagaliau pradėjo siundinti šunis. O šeems to tik tereikėjo. Jie puolė ir draskė kalinių jau ir taip suplyšusias šimtasiūlės, ne vienam ir gerokai įdrėksdam. Deja, ir tokiu būdu varomi kai kurie kalinių nepajėgė pavyti kolonus. Nusilpė pradėjo kristi ant kelio. Du iš jų taip ir liko amžinai. Kolonus viršininkas, pamatęs kas darosi, sustabdė koloną poilsiu. Koks buvo

lageris taip pat buvo "katorgos" kalinių, kurių bausmė buvo 15-20 metų sunkiuji darbų. Pamatę spygliuotų vielų apfverimus, "apsidžiaugėmė". Pagalvojome, kad kelionė ir vargas jau pasibaigė. Deja, kolonus viršininkas parodė pasuktį į šoną ir apėti aplinkui šachtą Nr. 1 "Kapitalnaja". Mūsų dar laukė 3-4 km kelio iki šachtų Nr. 9-10. Lageris buvo aptvertas dvigubomis užtvaramis, o tarp jų lakstė vilkiniai šunes. Stebėjome, kad vagių lageris

APDOVANOTTI PARTIZANAI

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga 1991 m. balandžio 20 d. Jurbarke apdovanoto žymeniu "Už nuopelnus Lietuvai" buvusius Lietuvos laisvės kovotojus. Buvo apdovanoti partizanai: Adolis Kvedys - "Kęstučio" apyg. partizanas, gvy. Jurbarke; Birutė Sutuvienė - "Kęstučio" apyg. ryšininkė, gvy. Jurbarke; Ona Silioliūnienė - "Kęstučio" apyg. ryšininkė, gvy. Jurbarke; Kazė Kazakauskienė - "Kęstučio" apyg. ryšininkė, gvy. Jurbarke.

1991 m. balandžio 21 d. Alytuje apdovanoti: Kazimieras Savičius - "Tauro" apyg. "Stirnos" rinkt. partizanas, gvy. Alytuje.

1991 m. gegužės 4 d. Kaune apdovanoti: Antanas Kazlauskas - Žemaičių apyg. partizanas, gvy. Mažeikiuose; Leonas Gutauskas - "Tauro" apyg. "Stirnos" rinkt. partizanas, gvy. Ukmerge; Alfonsas Ajauskas - Šiaurės LLA partizanas, gvy. Biržuose; Antanas Semaška - "Vties" apyg. "Žaibo" būrio partizanas, gvy. Anykščiuose; Julija Radzevičienė - "Vties" apyg. ryšininkė, gvy. Anykščiuose; Antanas Macijauskas - Šiaurės LLA partizanas, gvy. Biržuose; Stanislovas Baltrūnas - "Didž. Kovos" apyg. partizanas, gvy. Trakuose; Juozas Zaleška - "Didž. Kovos" apyg. "Aro" būrio partizanas, gvy. Kaune; Juozas Juraitis - "Tauro" apyg. "Geležinio Vilko" rinkt. partizanas;

gv. Vilkaviškio raj; Jonas Moskelis - "Tauro" apyg. partizanų ryšininkas, gvy. Kaune; Algirdas Lisanka - "Didž. Kovos" apyg. partizanas, gvy. Kėdainių raj.; Julijonas Ardavičius - Surviliškio pogr. partizanų grupės narys, gyvena Kėdainių raj.; Pranas Dargis - Žemaičių apyg. partizanas, gvy. Mažeikiuose; Veronika Viršulienė - "Vties" apyg. ryšininkė, gvy. Panevėžyje; Ona Klimčauskiene - "Tauro" apyg. "Birutės" rinkt. ryšininkė, gvy. Mairučiuose; Natalija Pupeikienė - "Didž. Kovos" ir "Tauro" apyg. Kauno zonos ryšininkė, gvy. Kaune; Danutė Akelaitienė - "Tauro" apyg. "Gel. Vilko" rinkt. ryšininkė, gvy. Balbieriškyje; Vladas Žirgulis - "Vties" apyg. partizanas, gvy. Kaune; Kazimiera Katinienė - "Kęstučio" apyg. ryšininkė, gvy. Tauragėje; Adelė Bulotaite - "Tauro" apyg. "Gel. Vilko" rinkt. ryšininkė, gvy. Kaune; Onutė Tumosaitė - "Tauro" apyg. ryšininkė, gvy. Kaune; Joana Grigoravičienė - "Didž. Kovos" ir "Kęstučio" apyg. štabų ryšininkė, gvy. Raseinių raj.; Vincas Kulboka - "Tauro" apyg. štabo ryšininkas - spaudos platinėjas, gvy. Kaune; Albertas Gargasas - Žemaičių apyg. partizanas, gvy. Telšiųose; Benius Balaika - "Tauro" apyg. "Gel. Vilko" rinkt. partizanas, gvy. Marijampolėje; Antanas Gabužis - LLA "Žaliojo Velnio" pogr. organizacijos narys, gvy. Jonavoje; Jad-

vyga Dyliūnaitė - "Vties" apyg. Apolevičiaus būrio ryšininkė, gvy. Jonavoje; Petras Gumauskas - "Tauro" apyg. "Gel. Vilko" rinkt. ryšininkas, gvy. Marijampolėje.

1991 m. balandžio 21 d. Alytuje apdovanoti Pasipriešinimo dalyviai kryžiumi: Liudas Muliauskas - Dainavos apyg. štabo partizanas, gvy. Alytuje.

1991 m. gegužės 4 d. Kaune apdovanoti: Eligijus Smetona - "Vties" apyg. partizanas, gvy. Anykščiuose; Napoleonas Galdikas - Žemaičių apyg. partizanas, gvy. Šiauliauose; Monika Kuličauskiene - Žemaičių apyg. "Šatrijos" rinkt. partizanė, gvy. Kelmės raj.; Andrius Dručkus - Vytauto apyg. "Lokio" rinkt. partizanas, gvy. Kaune; Jonas Kadžionis - Algimanto apyg. partizanas, gvy. Tauragės raj.; Malvina Kadžionienė - Algimanto apyg. partizanė, gvy. Tauragės raj.; Vytautas Slapšinskas - Kęstučio apyg. partizanas, gvy. Šiauliauose; Stasys Plienaitis - Kęstučio apyg. partizanas, gvy. Kaune; kap. Jonas Norėika - Generolas Vétra, 1941 birželio 22-25 d. Žemaitijos sukilimo vadovas (apdovanotas po mirties);

Liudas Simutis - Žemaičių apyg. partizanų ryšininkas, gvy. Vilniuje; Vytautas Balsys - "Tauro" apyg. "Gel. Vilko" rinkt. partizanas, gvy. Kaune; Antanas Petrikonis - Dainavos apyg. partizanas, gvy. Kaune; Antanas Petrikonis - Dainavos apyg. partizanas, gvy. Kaune.

Plyšančia iš skausmo širdimi palikau mamą, broliukus ir sesutę. Trejų metukų Jonukas ir tas šaukėsi pagalbos: "Bedieviai broliuką išsivedė, sušaudys..." Nesušaudė. Mane, vos sulaukus 18 metų, 1984 m. lapkričio 5-osios naktį stribai išsivare į Skaudvilės saugumą ir pralaikė iki kitos nakties. Sutemus ivertė į mašinos kėbulą ir išvezė į Vilnių. Labai sušalau, nes surišo rankas ir kojas, buvau pusuogis. Stribai, susisupę ilgais kalinių, visą kelią lakė samagonai, ir mane ižeinėdinėjo. Vidurnaktį privažiavome MVD pastatą, įgrūdo į vienutę rūsyje. Ilgai netardė į laikę vieną. Pradėjau visai nevalgyti, tada perkėlė į gretimą kamerą pas panašų "nusikaltėlių". Jis išmokė mane Moržes abėcėlės ir savo eilėraščių. Po pirmo tardymo manu išskyrė, bet susikalbėdavome per sieną. Tardė 2 mėnesius. 1955 m. sausio 5 d. manė teisė uždaras teismas.

Keistas sutapimas - ta pati ryta, ta pačia valanda, kai mane teisė, mirė mano tėvas. Apie tai sužinojau vėliau iš laiškų. Tą naktį prieš teismą sapnavau, kad tėvas mokė mane aparinėti bulves, paskui pabučiavo ir nuėjo. Atsisukęs pamojavo ir pranyko rūke. Anksti, kai dar visas Vilnius miegojo, būrys kareivių su vilkšniais mane lydėjo į mašiną. Tokius sargybinius buvo iš teismo salėje, žiūrėjo kaip į tikrą recidyvistą. Nuteisė ketveriemis metams lagerio už antisovietinę agitaciją. Ne daug ką buvau nuveikęs, tik nupiešęs didelį karstą su placiomis durimis ir Staliną plačiu mostu lydių minią į komunizmą ir šviesų rytojų. Už karsto švietė saulę ir buvo užrašas

MŪS RASO

Sunku ir vejanciam

apie laimę.

Teisėjas labai piktinosi, kad mano Stalinas negražus, mėginau teisintis, kad toks išėjo. "Priskaičiavo" už atsišaukimą platinimą. Lapeliuose buvo kritikuojami bolševikuojantys apylinkės valdininkėliai ir "dviejų ponų" tarnai, kurie kitus už kolūkio šiaudą, veždavo į Sibirą, o patys vogdavo iš to kolūkio kiek įmanydami. Tokie "tarai" mano pažystamai Bloznelį (iš Lazdijų raj.) nuteisė už maišuką nuo kombaino pasisemtų grūdų. Išvežė į Sibirą. Ten po trijų dienų nušovė beiinant į darbą. Mačiau jo mirtį. Lagerio ribų nebuvo peržengės, susmuko viejoje, nes kulką buvo pataikius į galvą.

Sadizmas klestėjo. Netikusi santvarka padarė žmones žvérinius. Po teismo varo mane rusas kareivis su šautuvu ir uždaro į belangi kambarėli. "Man tavęs labai gaila", - tyliai rusiškai sakė jis. "Man tavęs irgi gaila", - atsakau, nors jis ką tik mane įstūmė į belange. Kareivis beveik mano amžiaus. "Baisu bėgančiam, bet baisu ir vejanciam", - pagalvojau, bet nemojėkau rusiškai pasakyti.

Angarsko lageryje buvo labai įvairių tautybių kalinių, bet tautinių nesutarnimų nekildavo. Sutikau draugiškai ir protingai rusų, ukrainiečių ir kitokių, išmokau, suprasti jų kovą už savo teises. Visomis išgalėmis stengiuosi remti streikuojančius šachtininkus. Džiaugiuosi, kad jie vieningai kovoja už savo ateitį. Ta jų vienybė ir mums, lietuviams, geras pavyzdys.

Steponas ČESNA

JURBARKAS

